

”Nothing about us, without us”

**Aktivt involvera funktionshinderorganisationer
i beslut och övervakning**

Allmän kommentar 7, artikel 4.3 och 33.3

Allmänna kommentarer

Process för framtagande: Kommittén ringar in ett område (artikel), tar fram ett utkast, ber om synpunkter, har en allmän debatt, gör ändringar och publicerar slutgiltig version. [Tyska människorättsinstitutet](#) betonar "Participatory process" och koppling till Wienkonventionen om allmänna kommentarer.

[Allmän kommentar 2](#) är viktig för tre av inriktningarna i funktionshinderpolitiken Tillgänglighet artikel 9, princip, inte definition, själva rättigheten: Rätt till tillgång. **Universell utformning** av allt nytt, handlingsplan för **borttagande av befintliga hinder** och **skäliga åtgärder** kopplade till individ och diskriminering.

Allmän kommentar [1 Likhet inför lagen](#) [3 Kvinnor](#), [4 Utbildning](#), 5 Leva självständigt, 6 Diskriminering, [7 Involvera funktionsrättsorganisationer](#)

Wienkonventionen om traktaträtten

Antagen i Wien den 23 maj 1969. Trädde i kraft den 27 januari 1980

Varje traktat som trätt i kraft är bindande för dess parter och skall ärligt fullgöras av dem (artikel 26 i Wienkonventionen)

Funktionsrättskonventionen gäller fullt ut över hela Sverige.

Det är staten och därmed regeringen som har det yttersta ansvaret för att se till att alla rättigheter i konventionen genomförs och säkerställs för personer med funktionsnedsättning. Staten får inte hävda att man är förhindrad från att uppfylla sina förpliktelser under Funktionsrättskonventionen (artikel 27)

Wienkonventionen, med hänvisning till det kommunala självstyret.

Tillämpning av traktat ska hänsyn tas till bl.a. efterföljande överenskommelser och praxis om tolkning vid tillämpning (art 29)

Två delar av artiklar omfattas

Artikel 4 Statens åtaganden

4 § 3 I utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem.

Artikel 33 Övervakning

33 § 3 Det civila samhället, särskilt personer med funktionsnedsättning och de organisationer som representerar dem, ska involveras i och fullt ut medverka i övervakningsförfarandet.

Aktivt involvera i beslut

Ett allmänt åtagande, en medborgerlig och politisk rättighet som omfattar processer för offentligt beslutsfattande för att säkerställa god styrning och ansvarighet.

- Rätten till fullständigt och faktiskt deltagande i processerna är alltså omedelbart gällande. Alla personer med funktionsnedsättning, inklusive barn, intersektionella perspektiv omfattas.
- Rätten omfattar alla nivåer inom offentlig förvaltning och frågan skär över alla områden. Det ska ske tidigt i processer för lagstiftning, utredningar och omfatta involvering i beslutande organ.
- Krav på samråd och involvering bör finnas reglerat i lag, förordningar och riktlinjer med möjlighet till sanktioner och överklagande.

Involvera i genomförande och övervakning

Artikel 33 kompletterar artikel 4 § 3

- Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning ska inkluderas i den oberoende övervakningen. Det bör ske i styrelsen för den oberoende människorättsinstitutionen som spelar en nyckelroll för att främja, skydda och övervaka rättigheterna.
- Organisationerna ska garanteras deltagande i, representation och "easy access" till kontaktpunkterna på alla nivåer i regeringen/förvaltningen samt till samordningsmekanismen med formella procedurer.
- Staten bör stärka och finansiera organisationernas delaktighet i den oberoende övervakningen, vilket ska ses som kompletterande i förhållande till skyldigheterna som rör finansiering för aktiv involvering i 4.3.
- Indikatorer ska tas fram med organisationerna för god delaktighet, konkreta tidsramar för genomförande och övervakning.

Dispositionen i en allmän kommentar

.

I - Introduktion

II - Normativt innehåll – definitioner, omfattning mm

III - Statens skyldigheter – normativt innehåll

IV – Förhållande till andra artiklar i konventionen

V – Nationellt genomförande

Det goda exemplet

Processen för framtagande av konventionen där representanter för funktionsrättsrörelsen deltog i förhandlingarna tillsammans med företrädare för regeringar och diplomater.

Aktivt deltagande av personer med funktionsnedsättning i framtagandet av konventionstexten har resulterat i ett "banbrytande fördrag om mänskliga rättigheter och etablerade människorättsmodellen av funktionshinder.

Effektivt och meningsfullt deltagande av personer med funktionsnedsättning, genom deras representativa organisationer, är därigenom hjärtat i konventionen."

Organisationer som företrädare

Organisationer av personer med funktionsnedsättning är oberoende och arbetar med rättigheter:

- Leds styrs och anställer personer med funktionsnedsättning
- Majoritet av medlemmarna bör vara personer med funktionsnedsättning

Paraplyorganisationer samt lokala, nationella, regionala, internationella Organisationer som företräder olika funktionsnedsättningar eller exempelvis kvinnor, unga och barn med funktionsnedsättning, organisationer som har både medlemmar med funktionsnedsättning och deras familjer / anhöriga som stärker individers självständighet med stödjande beslutsfattande.

Organisationer som representerar personer med funktionsnedsättning ska prioriteras framför andra “civilsamhällesorganisationer” kopplade till forskning, tjänster etc

Vilka frågor omfattas?

Aktiv involvering är ett obligatoriskt steg innan **lagstiftning, reglering och policier** ska godkännas, oavsett om det är generella (mainstream) eller funktionshinderspecifika frågor. Samråd ska börja i ett tidigt skede och ge inspel till den slutliga produkten i alla beslutsfattande processer. (15) Exempel på områden: forskning, universell utformning, delegerad makt och medborgarkontroll (17) budget (18)

Om det är oenigheter kring vad som omfattas ska regeringen bevisa att frågan/beslutet inte har negativ påverkan på personer med funktionsnedsättning. (19)

Direkt påverkan, t ex personlig assistans, socialförsäkring, tillgänglighet, skälig anpassning

Indirekt påverkan, t ex grundlag, tillgång till rättsväsende, transporter, politik för hälsa, arbete utbildning (20)

Hur ska det göras?

Rätten att delta omfattar skyldigheter för tillgång till **en process** och allas rätt att komma till tals
Det ska ske systematiskt, öppet, i god tid, på ett meningsfullt sätt vilket kräver

- Tillgång till information i olika format, skälig anpassning vid behov
Tillgång till alla offentliga platser för offentligt beslutsfattande
- Synpunkter från funktionsrättsorganisationer ska övervägas och prioriteras när det gäller frågor med direkt påverkan. Offentliga myndigheter har en **skyldighet** att informera organisationerna om resultatet av beslutsfattande processer med en **utförlig förklaring** i ett begripligt format om resonemang bakom beslut och hur organisationernas synpunkter tagits till vara.
- Statsparten bör säkerställa rätten i lagar och regelverk, garantera finansiering (inte endast för projekt) samt säkerställa förutsättningar och kompetensutveckling i organisationer.

Överklagande

Mekanismer och sanktioner för att säkerställa att artikel 4 § 3 och 33 § 3 efterlevs. Oberoende övervakning ska finnas, till exempel genom en parlamentarisk kommitté med befogenheter att undersöka överträdelser och ställa den ansvariga myndigheten till svars.

Funktionshinderorganisationer ska kunna initiera en rättslig process. Detta bör vara en del av den lagstadgade rätten att involvera organisationerna.

Exempel på effektiva rättsmedel som ska tas fram:

- A) Avbryta processen
- B) Gå tillbaka till ett tidigare skede i processen för att säkerställa samråd och involvering av organisationer
- C) Skjuta upp genomförande av ett beslut till dess att lämpliga samråd har skett
- D) Återkalla (quashing) helt eller delvis, beslutet med hänvisning till att artikel 4.3 eller 22.3 inte har uppfyllts.

Förhållandet till andra artiklar

Endast ett urval av exempel:

- Artikel 8 – Kommittén framhåller att organisationer ska involveras i systematiska program och mediekampanjer som syftar till att personer med funktionsnedsättning framställs i hela sin mångfald som rättighetsbärare. Alla kampanjer för att medvetandegöra och utbilda ska baseras på om den människorättsbaserade modellen av funktionshinder.
- Artikel 28 Kommittén betonar att involvering är avgörande när det handlar om rätten till en skälig levnadsstandard för att säkerställa åtgärder för att motverka exkludering, ojämlikhet och fattigdom
- Artikel 29 - Kommittén framhäver vikten av politisk deltagande, i röstning och kandidatur, för delaktighet och inkludering i samhället och i genomförande och övervakning av konventionen
- Artikel 31 – Kommittén framhäver behovet av statistik uppdelad efter funktionsnedsättning och kön, ålder, etnicitet, boende på landsbygd eller i stad, socioekonomisk status
- Artikel 34 – Inkludering och samråd före nominering av kommittémedlemmar

Nationellt genomförande

Punkten (94) om nationellt genomförande kan ses som en sammanställning av åtgärder som krävs för rätten till samråd (consultation) och involvering i utveckling, genomförande och övervakning av lagstiftning och policies för att fullgöra konventionen.

21 åtaganden finns med i listan som även tar upp fler delar som rör oberoende och självständighet, rättskapacitet, skydd mot trakasserier etc.

Alla allmänna kommentarer till Funktionsrättskonventionen kan hämtas i original:

<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/crpd/pages/gc.aspx>

Mer information om allmänna kommentarer från Tyska människorättsinstitutet:

<https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/en/topics/development/frequently-asked-questions/9-what-are-general-comments/>